

ДОСВІД ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА»

Скрипка Марина Вікторівна

д-р вет. наук, професор кафедри нормальної і патологічної морфології та
судової ветеринарії Одеського державного аграрного університету

Панікар Ігор Ігорович

д-р вет. наук, професор, завідувач кафедри епізоотології, паразитології та
мікробіології ім. В. Я. Атамася Одеського державного аграрного університету

Гарагуля Галина Ігорівна

к. вет. наук, доцент кафедри мікробіології, вірусології та імунології
Харківської державної зооветеринарної академії

У зв'язку з пандемією COVID-19 дистанційна форма навчання на досить тривалий проміжок часу зайняла панівне місце у всій освітній галузі та з інноваційної форми навчання миттєво перетворилася на обов'язкову норму для всіх учасників освітнього процесу. До головних проблем створення і впровадження систем дистанційної освіти автори більшості публікацій відносять комп'ютерно-технологічні, організаційно-управлінські, психолого-педагогічні, фінансово-економічні і нормативно-правові [1, 4, 11, 15].

З боку науково-педагогічного персоналу пандемія зумовила необхідність застосування найбільшої та найшвидшої трансформації педагогічної діяльності і методики оцінювання, яка коли-небудь спостерігалась у сучасних університетах. Це призвело до збільшення навантаження на науково-педагогічних працівників та вимагало від колег об'єднання власних зусиль, включаючи навчання програмному забезпеченню та спільної практичної

діяльності [17].

Серед переваг дистанційного навчання найчастіше згадують можливість навчатися у будь-який час; можливість навчатися в будь-якому місці; навчання без відриву від основної діяльності; можливість навчатися у своєму темпі; мобільність; можливість індивідуального підходу до студента [1, 6, 9, 17].

Критики дистанційної освіти вважають, що вона підходить не до всіх професій, а дозволяє лише отримати диплом з мінімальним вкладенням сил і засобів без придбання фактичних знань та практичних навичок [2, 3, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14]. Разом з тим, дистанційне навчання має інші недоліки: необхідність значних фінансових витрат на забезпечення освітнього процесу технічними засобами; недосконалість нормативно-правового та організаційно-методичного забезпечення освітнього процесу; надмірний бюрократизм дистанційного навчання; високу трудомісткість розробки курсів дистанційного навчання; відсутність технічного оснащення та доступу до мережі Інтернет у сільських населених пунктах; недостатню комп'ютерну грамотність усіх учасників навчального процесу; не завжди надійний доступ до Інтернету; складність у використанні різних платформ; необхідність сильної мотивації з боку студентів; нездатність окремих студентів сконцентруватися на навчальному процесі; неможливість отримання практичних вмінь та навичок; відсутність розвитку комунікабельності; проблеми із засвоєнням матеріалу; проблему ідентифікації студента [1, 6, 9, 16].

Під час епідемії навчальні заклади використовували змішану форму навчання з елементами як дистанційної, так і очної форм. Це стало випробуванням як для викладачів, так і студентів. За результатами аналізу, більшість студентів – це люди, які хочуть спілкуватися, бути аудиторією, бачити живого викладача. Хочуть мати можливість знаходити друзів, говорити з ними. Університет – це не місце передачі компетенцій і навичок, це місце спілкування, становлення людини як особистості, бо без особистісного спілкування людина не може відбутися [5].

У статті «Обираючи дистанційне навчання ми не повинні обирати між доступністю і якістю!» І. Совсун пише: «Хоча здавалося, що технічні проблеми будуть найбільшим викликом, досвід показав, що ці проблеми порівняно легко вирішувати. Значно складніше – вирішити проблему з педагогічним аспектом процесу. В результаті аналізу роботи вишів виявилось, що найчастіше навіть у межах одного університету ситуація вкрай неоднорідна. Студенти можуть бути перевантажені масою додаткових письмових завдань з однієї дисципліни, працювати в онлайн-форматі на іншій дисципліні, а при цьому з деяких дисциплін не відбувається взагалі нічого, – викладачі не дають жодних розпоряджень щодо навчання під час карантину [12].

Аналіз тенденцій в освітній галузі України та за кордоном доводить, що система дистанційного навчання не зможе повністю замінити традиційну систему вищої освіти, а лише доповнить її, проте матиме вагомий вплив на розвиток і удосконалення української системи вищої освіти [16].

Нашу увагу привернули матеріали, де висвітлювалися проблеми таких галузей освіти, де надважливим є отримання практичних навичок. Так, в освіті, наприклад, лікарів, музикантів і спортсменів дуже важливими є індивідуальні заняття, коли викладач має звертати увагу та контролювати діяльність кожного студента. Це дає можливість відкоригувати неправильні дії або потребувати особистого показу викладачем. Указані особливості контакту системи учень-викладач та учень-учень не мають значення при вивченні теоретичних дисциплін, проте для практичних дисциплін дотримання цих особливостей є невід'ємною складовою [1, 2, 8, 10].

Метою нашої публікації є окреслення основних проблем та висвітлення власного досвіду роботи в умовах дистанційного навчання на факультетах ветеринарної медицини під час карантину.

Перше питання організаційних заходів – на якій платформі організувати дистанційний курс. В Україні здобули популярність 4 основні платформи, через які заклади вищої освіти здійснювали навчальний процес: Google Classroom,

Microsoft Teams, ZOOM та Moodle [15].

В наших навчальних закладах задовго до карантину розробили і почали упроваджувати в навчальний процес заходи дистанційного навчання, убудовані в систему управління навчанням – LMS (Learning Management System) Moodle. Ця навчальна платформа надає багато можливостей як для викладача, так і для студента. Наприклад, можна подавати інформацію в будь-якому форматі – файл, відео, презентація, посилання, зображення, завдання, тести. Суттєвим є організація контролю – обмежений доступ у зазначений час і день (важливо для поточного контролю, заліків, іспиту), вибіркова послідовність питань і відповідей. Система автоматично фіксує отримані результати та формує списки оцінок. Така система використовувалась і в інших закладах освіти [8].

У дистанційному форматі працювали усі кафедри, переважна кількість викладачів використовувала змішані, комбіновані форми засобів відеозв'язку та комунікацій. У системі дистанційної освіти на платформі Moodle для кожної з навчальних дисциплін було розміщено навчальні та робочі програми, конспекти лекцій, відео-лекції із застосуванням контенту каналу YouTube, плани семінарських і лабораторних занять, завдання для самостійної роботи, рекомендовані літературні джерела, запитання для контролю і самоконтролю, тестові завдання, тощо.

Дистанційне навчання доповнили новими навчальними матеріалами: веб-лекції, електронні навчальні підручники і посібники. Усі викладачі читали лекції та проводили лабораторно-практичні заняття у формі відео-конференцій або вебінарів. Консультації проводили в режимі online. У випадку, коли викладач використовував відеолекції, він відстежував динаміку, ступінь розуміння студентами навчального матеріалу за допомогою складених ним тестових завдань за змістом лекції.

Навчальні заняття проводились згідно з розкладом у вигляді он-лайн зустрічей викладачів і студентів. Для цього використовувались інструменти модуль BigBlueButton платформи Moodle, Zoom, Skype. Перевагою усіх цих

інструментів є можливість заздалегідь запланувати відео-конференцію та нагадати про он-лайн зустріч. Для тих студентів, які не мали змоги в певний час вийти на відео-зв'язок, можна було скористатись записом відео-зустрічі.

Доступ студентів до електронних ресурсів здійснювався за принципом самореєстрації. Студенти реєструвалися на курси та вебінари відповідних кафедр за розкладом занять. При цьому реалізували принцип групового розподілу студентів у платформі дистанційного навчання. Технічна підтримка викладачам та студентам надавалася системними адміністраторами платформи дистанційного навчання, які також здійснювали отримання аналітичної та статистичної інформації щодо роботи користувачів у платформі дистанційної освіти.

Активно використовувалися короткі навчальні відео, що демонстрували виконання певних лабораторних експериментів. Ці відео демонструвалися студентам на практичних заняттях за допомогою програми Zoom. Також деякі лабораторні заняття детально описувалися в PowerPoint презентаціях у вигляді схем з фотографіями або скріншотами кожного етапу виконання експерименту в суворій послідовності та з додаванням елементів анімації, з детальним описом процесу. В свою чергу інколи виникають перенавантаження системи, які в окремих випадках призводять до «зависання» системи та переривання у процесі навчання із використанням схем, фото та презентацій.

Практика дистанційного навчання під час карантину засвідчила, що сформувалося дві важливі основні проблеми, що постали перед викладачами й кафедрами факультету ветеринарної медицини: по-перше, як забезпечити отримання практичних навичок лікаря ветеринарної медицини; по-друге, як проводити підсумковий контроль знань.

Особливе місце в навчанні студентів ветеринарного закладу освіти посідає його практична складова, адже майбутній лікар повинен мати велику кількість обов'язкових практичних навичок, які неможливо або досить складно опанувати самотійно за допомогою підручників та лекцій. Програма навчання

в ветеринарному виші передбачає цілий ряд практичних навичок, засвоєння яких неможливе без фізичного виконання певних маніпуляцій чи контакту з тваринами. Частина навичок з оцінювання фізичного розвитку чи опитування студенти можуть відпрацьовувати вдома, використовуючи для цього своїх домашніх тварин. Але залишається багато вмінь, які неможливо опанувати самостійно в домашніх умовах, навіть за наявності найкращих віртуальних симуляторів та навчальних відео. Це складні лабораторні дослідження зі шкідливими для здоров'я реагентами, дослідження з використанням лабораторних приладів, медичні маніпуляції, які можуть бути відпрацьовані тільки на фантомах або тваринах.

Для оцінки знань студентів у період карантину викладачі найчастіше використовували тестування за допомогою систем Moodle, яка надавала можливість використання тестів у тренувальному режимі та отримання переліку екзаменаційних тестових запитань. Складності з використання платформи Moodle, що виникали у викладачів, були пов'язані з налаштуваннями власних курсів. Особливо це стосувалось контрольних тестових завдань, де потрібно було правильно налаштувати день і час роботи студентів, кількість спроб. Після контрольних питань студенти мали можливість передивитись, стосовно якого саме навчального матеріалу вони допустили помилки.

Головною проблемою, пов'язаною з оцінюванням знань студентів при дистанційній формі навчання, є об'єктивність та ідентифікація особистості студента. Існує декілька шляхів забезпечення об'єктивності оцінювання шляхом створення багаторівневих тестів, які містять різні форми відповіді (множинний вибір, відповідність та інші). Час на виконання тесту був мінімальним, а послідовність варіантів відповіді та набір питань у тесті – випадковими. Саме такий спосіб здебільшого використовувався викладачами. Більш ефективним, але й більш затратним та складним, є рейтингове оцінювання з розрахунком підсумкової оцінки із суми декількох оцінок, що

студенти отримували за різні дрібні елементи діяльності, такі як активність під час он-лайн лекції чи заняття, своєчасність та якість виконання обов'язкових завдань, виконання додаткових завдань. Кожний зі студентів бачив оцінки за певний елемент навчального курсу й мав можливість постійно контролювати та корегувати власні навчальні досягнення. Також студенти мали можливість виправити свої помилки у виконаних роботах, покращити власний результат, використовуючи можливість подання звітів декілька разів, тим самим підвищуючи рівень власної мотивації досягнень. Викладачі користувалися інструментом «коментар», за допомогою якого скеровували студента в його активному пошуку відповіді на запропоноване питання.

Досить вагомою проблемою є низька пропускна спроможність електронної мережі під час навчальних чи екзаменаційних телеконференцій. Від цього, передовсім, страждають студенти невеликих містечок України, яким, власне, найбільше підходить дистанційна освіта через географічну віддаленість від наукових осередків.

Окремо наголосимо на психологічних проблемах дистанційного навчання. Будь-яке, навіть найшвидше, спілкування через Інтернет – це лише опосередковане спілкування. Особисте, живе спілкування залишається поза кадром. Воно стає короткочасним, поверховим, збіднюється його емоційний компонент; накопичення інформації починає займати більше часу, ніж її обговорення; знижується культура письмової мови; погіршується писемність; скорочується час, коли людина в спілкуванні може проявити себе як індивідуальність; збільшується час рольового, офіційного спілкування; зростає конфліктність. Крім того, орієнтованість на технічні засоби, на віртуальне середовище, постійна концентрація на екрані монітора, тривале включення у віртуальний світ не може не відобразитися на внутрішньому стані студента та його здоров'ї. Частина студентів скаржились на велике навантаження на зір, коли потрібно було відвідати он-лайн заняття з навчальних дисциплін за розкладом з використанням інформаційно-комунікативних технологій і зробити

самостійну роботу також із застосуванням комп'ютерів, ноутбуків, смартфонів.

Типові труднощі, з якими зіштовхнулася переважна більшість викладачів і студентів факультету ветеринарної медицини, такі :

- ✓ збільшення фактичного педагогічного навантаження (затрати часу викладача на підготовку та проведення заняття);
- ✓ технічні проблеми у зв'язку з навантаженням на сервери (раптові відключення он-лайн-конференцій тощо);
- ✓ проблеми з інтернет-з'єднанням (відсутність або низька якість зв'язку або нестійкий сигнал переважно у студентів із сільської місцевості);
- ✓ недостатній рівень комп'ютерної грамотності окремих студентів та викладачів;
- ✓ психологічна невідповідність деяких студентів до самостійної роботи;
- ✓ відсутність ліцензованого програмного забезпечення на окремі цифрові продукти (наприклад, платформа відеоконференцій Zoom), що обмежує час або функціональні можливості їх використання;
- ✓ недостатня взаємодія на рівні викладач-студент та студент-студент;
- ✓ неможливість проведення експериментів із усіх без винятку дисциплін циклу фахової підготовки;
- ✓ відсутність доступу до обладнання, необхідних для відпрацювання практичних навичок, які повинні опанувати під час навчання на всіх без винятку дисциплінах циклу фахової підготовки.

Дистанційне навчання, попри свої переваги, вимагає від здобувача вищої ветеринарної освіти високого рівня самоорганізації та відповідальності й не дає можливості належного засвоєння обов'язкових для майбутнього лікаря практичних навичок, стає на заваді організації спільних видів діяльності з метою комунікації та обміну досвідом. Отже, система дистанційного навчання не зможе повністю замінити традиційну систему вищої ветеринарної освіти, а лише доповнить її. Таку форму навчання доцільніше використовувати в післядипломній підготовці лікарів для підвищення їхньої кваліфікації.

Список використаних джерел

1. Антонюк В.П. Вища освіта України на шляху модернізації [Електронний ресурс] / В.П. Антонюк // Бізнес Інформ. – 2019. – №4. – С. 198–204.
2. Бондаренко А. Дистанційна освіта музикантів-виконавців: проблеми та перспективи [Електронний ресурс] / А. Бондаренко // Імідж сучасного педагога. – 2020. – №3. – С. 69–72.
3. Грицук О. Дистанційне навчання та проблеми особистості в діаді «викладач – студент» в умовах карантину // Екстрене дистанційне навчання в Україні: Колективна монографія. – Харків, 2020. – С. 171–175.
4. Задорожна О.М. Дистанційна освіта в Україні: реалії сьогодення // Освітній дискурс: Зб. Наукових праць. – №24 (6). – 2020. – С. 56–67.
5. Как эпидемия изменила вузы: плюсы и минусы дистанционного обучения [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://radiokp.ru/podcast/roditelskiy-vopros/76230>.
6. Кузьмина Л.В. Преимущества и недостатки дистанционного обучения / Педагогические науки. – №1. – 2012. – С. 8–10.
7. Левчук В. Досвід роботи Харківського національного університету ім. В.Р. Каразіна / В. Левчук, Г. Тимченко, М. Бережна // Екстрене дистанційне навчання в Україні: Колективна монографія. – Харків, 2020. – С. 239–257.
8. Летьяго Г.В. Медична освіта дистанційно в розрізі сучасних умов [Електронний ресурс] / Г.В. Летьяго, В.Г. Чернуський, М.Л. Водолажський, О.Л. Говаленкова // Проблеми безперервної медичної освіти та науки. – 2020. – №3. – С. 24–28.
9. Миронов Ю.Б. Переваги та недоліки дистанційного навчання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kerivnyk.info/perevahy-ta-nedoliky-dystantsijnogo-navchannya>.
10. Олійник Ю. Особливості впровадження технологій дистанційного навчання в медичних закладах вищої освіти // Екстрене дистанційне навчання в Україні: Колективна монографія. – Харків, 2020. – С. 273–280.

11. Самолюк Н., Швець М. Актуальність і проблемність дистанційного навчання // Нова педагогічна думка. – 2013. – №1.1. – С. 193–196. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_1_50.
12. Совсун І. Обираючи дистанційне навчання ми не повинні обирати між доступністю і якістю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zn.ua/ukr/EDUCATION/obirayuchi-distanciynе-navchannya-mi-ne-povinni-obirati-mizh-dostupnistyu-i-yakistyu-344794_.html.
13. Ткачук Л. В. Психологічні особливості дистанційного навчання як перспективної освітньої технології. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zippo.net.ua/data/files/KafPsihol/NavchRobota/lvtkachuk_02.pdf
14. Федорченко С.В. Дистанційна освіта та місце психологічного забезпечення в ній [Електронний ресурс] / С.В. Федорченко // Молодий вчений. – 2019. – №9 (1). – С. 51–54.
15. Халатур С.М. Дистанційна освіта в Україні: сьогодення та перспективи [Електронний ресурс] / С.М. Халатур, О.М. Карамушка, Л.С. Крючко // Молодий вчений. – 2020. – №8 (2). – С. 175–178.
16. Хмурова В. Дистанційна освіта в період пандемії COVID-19 [Електронний ресурс] / В. Хмурова, І. Гращенко // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2020. – №3. – С. 135–146.
17. Covid-19 та дистанційне навчання у закладах вищої освіти: аналітичний огляд наукових публікацій з міжнародних видань / Підгот. Т. Кіщак; Пер. С. Качмарчик // НУБІП. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nubip.edu.ua/node/79877>.